

Η νέα ΚΑΠ 2014-2020 ως μοχλός ανάπτυξης της ελληνικής υπαίθρου

Αναστάσιος Καλόγρης, MSc, Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός,
Στέλεχος ΟΠΕΚΕΠΕ
Δρ Αλεξάνδρα Σολωμού, Δόκιμη Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Μεσογειακών &
Δασικών Οικοσυστημάτων

Η γεωργία αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη που επηρεάζει την ποικιλότητα της Ευρώπης και κατ' επέκταση και της Ελλάδας, διαμορφώνοντας εδώ και χιλιάδες χρόνια το φυσικό τοπίο της υπαίθρου. Στην Ελλάδα η γεωργική γη καταλαμβάνει το 30% της έκτασής της και περιλαμβάνει, επί το πλείστον, ετήσιες και αροτραίες καλλιέργειες καθώς και πολυετείς, όπως οι οπωρώνες, οι ελαιώνες και οι αμπελώνες. Σημαντικό ποσοστό της ελληνικής αγροτικής παραγωγής καταλαμβάνει και η κτηνοτροφία, καθώς τα βοσκοτόπια καλύπτουν το 39% της ελληνικής υπαίθρου. Η ελληνική γεωργία και η υπαίθρος γενικότερα, έχουν τεράστια οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και περιβαλλοντική αξία. Στην υπαίθρο ζει ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού της χώρας μας. Η αγροτική δραστηριότητα υπήρξε ανέκαθεν η κινητήρια δύναμη της οικονομίας της υπαίθρου, αν και τα τελευταία χρόνια η αγροτική οικονομία έχει παραχωρήσει την πρωτοκαθεδρία της στον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών, σε πολλές περιοχές της.

Στο πλαίσιο του προγράμματος Life+ «ForOpenForests», το Ινστιτούτο Μεσογειακών & Δασικών Οικοσυστημάτων (ΙΜΔΟ) του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, διοργάνωσε σεμινάρια για την ενημέρωση αγροτών, κτηνοτρόφων και μελισσοκόμων σχετικά με τη βελτίωση των ορεινών βοσκοτόπων της Οίτης και του Καλλίδρομου, την ορθολογική διαχείρισή τους καθώς επίσης και τις βασικές αρχές της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ): Ενισχύσεις – Συμβουλές. Ο τόπος-ημερομηνία διεξαγωγής τους ήταν στον Μώλο Φθιώτιδας (12-14/9/2016), στα Λουτρά Υπάτης Φθιώτιδας (12-14/12/2016), στην Αμφίκλεια Φθιώτιδας (24-26/4/2017), στο Νεοχώρι Φθιώτιδας (3-4/6/2017) και στο Ελευθεροχώρι Φθιώ-

τιδας (8-9/7/2017). Τα σεμινάρια συνεχίζονται και το 2018 σε άλλες περιοχές του Ν. Φθιώτιδας.

Βασικές αρχές νέας ΚΑΠ: Ενισχύσεις – Συμβουλές

Κατά το έτος 2006 στην Ελλάδα, όπως και στα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, άρχισε η εφαρμογή μιας νέας μορφής ΚΑΠ, που χαρακτηρίζεται από τελείως διαφορετική φιλοσοφία και πρακτική από εκείνες που είχαμε συνηθίσει μέχρι τώρα. Η πολιτική αυτή επιβάλλεται από εσωτερικές για την ΕΕ, αλλά και από διεθνείς εξελίξεις στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) (στον οποίο μετέχουν οι περισσότερες χώρες του κόσμου), που οδηγούν στην απελευθέρωση της οικονομίας.

Το έτος 2017 αποτελεί το τρίτο έτος εφαρμογής της Αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η οποία ξεκίνησε το 2015 και θα ισχύει έως το 2019. Οι βασικές αρχές διαμόρφωσης της ΚΑΠ 2015 – 2019 ήταν η ομαλή σύγκλιση της μοναδιαίας αξίας υφιστάμενων δικαιωμάτων στο 90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου έως το 2019, η χαρτογράφηση πολιτικών για την ανανέωση, εκπαίδευση και αναβάθμιση του αγροτικού πληθυσμού αλλά και η διαμόρφωση μιας δέσμης δράσεων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας της υπαίθρου σε συνδυασμό με την αξιοβιώτη διαχείριση περιβαλλοντικών πόρων.

Με βάση το ευρωπαϊκό νομικό – κανονιστικό πλαίσιο αλλά και τις εθνικές επιλογές της χώρας μας, διαμορφώθηκε στη λεπτομέρειά της η μέθοδος κατανομής των οικονομικών πόρων με στόχο την ικανοποίηση των ανωτέρω στόχων. Επισημαίνεται εδώ ότι το κράτος – μέλος κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της ΚΑΠ 2015 -2019 διατηρεί το δικαίωμα αναθεώρησης και ανακατανομής πόρων με βάση στοιχειοθετημένες εξειδικευμένες πολιτικές επιλογές, τις οποίες επιθυμεί να πραγματοποιήσει σε συνεργασία με τα αρμόδια όργανα της ΕΕ.

Η υλοποίηση της ΚΑΠ και η διαχείριση των κονδυλίων πραγματοποιείται μέσα από τρία ευρωπαϊκά ταμεία: το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων - ΕΓΓΕ, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης - ΕΓΤΑΑ καθώς και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας - ΕΤΑ με διαθέσιμα ποσά διαχείρισης περίπου 2 δισ. ευρώ και 800 εκ. ευρώ. Το ΕΓΓΕ χρηματοδοτεί τις δράσεις του Πυλώνα Ι της ΕΕ στις οποίες εντάσσονται οι άμεσες ενισχύσεις, δηλαδή

- Βασική Ενίσχυση
- Πράσινη Ενίσχυση (Πρασίνισμα)
- Νέοι Γεωργοί
- Συνδεδεμένες Ενισχύσεις

Παράλληλα, ένα ποσοστό μεταφέρεται στον Πυλώνα ΙΙ, στον οποίο υπάγονται οι δράσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ.

Με βάση τις εθνικές επιλογές, ο ΟΠΕΚΕΠΕ προέβη σε κατανομή της βασικής ενίσχυσης σε παλαιούς αλλά και σε νέους δικαιούχους δικαιωμάτων, μέσω της κατανομής του εθνικού αποθέματος με πρώταγμα την ηλικιακή ανανέωση και ενίσχυση παραγωγών νεαρής ηλικίας.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανομή των δικαιωμάτων αποτελούσε ο χαρακτηρισμός του δικαιούχου ως ενεργού αγρότη. Ενεργός αγρότης χαρακτηρίζεται ο δικαιούχος, ο οποίος λάμβανε σύνολο άμεσων ενισχύσεων κάτω των 5.000 ευρώ ετησίως ή το σύνολο των άμεσων ενισχύσεων ως προς το συνολικό εξωγεωργικό του εισόδημα είναι μεγαλύτερο του 5%.

Τα νέα δικαιώματα αποτελούν ουσιαστικά μια ενίσχυση στους παραγωγούς ανά στρέμμα, ανάλογα με το σύνολο των επιλέξιμων εκτάσεων που δηλώθηκαν κατά το έτος 2015 στις αντίστοιχες Ενιαίες Αιτήσεις Εκμετάλλευσης (ΕΑΕ). Οι επιλέξιμες αυτές εκτάσεις ομαδοποιήθηκαν σε τρεις κατηγορίες, που ονομάστηκαν Περιφέρειες:

- Τις Αρόσιμες
- Τις Δενδρώδεις
- Τις Βοσκοτοπικές

Είδος Καλλιέργειας	Σε παραγωγή	Σε καλή κατάσταση
Αρόσιμες	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ύπαρξη καλλιέργειας ■ Συγκομιδή ■ Υπολείμματα καλλιέργειας 	Μία άροση ανά έτος
Δενδρώδεις	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ετήσια Συγκομιδή ■ Ετήσιο Κλάδεμα καρποφορίας ■ Ετήσιος Καθαρισμός υπορόφου 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Καθαρισμός υπορόφου ανά δύο έτη ■ Κλάδεμα κλαδοκάθαρου το αργότερο ανά δύο έτη
Βοσκοτόποι	<ul style="list-style-type: none"> ■ Διατήρηση πυκνότητας βόσκησης τουλάχιστο στις 0.7 Μεγάλων Ζωϊκών Μονάδων ανά εκτάριο ετησίως 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Κατάλληλες φροντίδες ώστε η ποιότητα βλάστηση να μην υπερβαίνει τα 70 εκατοστά

Επιπρόσθετα, για το ζωικό κεφάλαιο και τις μεταβολές του από έτος σε έτος, πρέπει να επισημανθεί ότι για να συνεχίζουν να ενεργοποιούνται τα αρχικώς δοθέντα δικαιώματα (2015) χωρίς μειώσεις, το ζωικό κεφάλαιο κάθε δικαιούχου που δηλώθηκε το 2015 δεν πρέπει να μειωθεί άνω του 30% σε ορίζοντα διετίας.

Εκτός όμως από τη βασική ενίσχυση, οι δικαιούχοι λαμβάνουν και την πράσινη ενίσχυση, γνωστή και ως πρασίνισμα. Η λογική της ενίσχυσης αυτής αποτελεί την επικορήνηση πρακτικών που συμβάλλουν στην ορθολογιστική διαχείριση και την αειφορία

Κριτήριο κατηγοριοποίησης αποτέλεσε η χρήση – κάλυψη των εκτάσεων αυτών κατά το έτος 2013. Ο ΟΠΕΚΕΠΕ, διαθέτοντας άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό, κατάλληλη τεχνολογία και υλικοτεχνική υποδομή προέβη στην ανωτέρω κατηγοριοποίηση, χρησιμοποιώντας διαθέσιμα δορυφορικά δεδομένα απεικονίσεων.

Στη συνέχεια, προέβη σε άμεση ενημέρωση των δικαιούχων για τα αποτελέσματα αυτά και δημιούργησε κατάλληλη πληροφοριακή εφαρμογή για την υποδοχή των αντιρρήσεων των ενδιαφερομένων. Μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης των ενστάσεων εκδόθηκαν οριστικοί τίτλοι δικαιωμάτων, που περιγράφουν τα δικαιώματα κάθε παραγωγού ανά έτος καθώς και κάθε λεπτομέρεια υπολογισμού τους στο πλαίσιο της ευρύτερης πολιτικής του ΟΠΕΚΕΠΕ «Γνωρίζω άρα Εμπιστεύομαι». Σημαντική επισήμανση για την κατανόηση του τρόπου ενεργοποίησης των δικαιωμάτων αποτελεί το γεγονός, ότι η καλλιέργεια της έκτασης ενός αγροτεμαχίου δεν είναι κατ' ανάγκη ταυτόσημη με την περιφέρεια στην οποία έχει κατηγοριοποιηθεί. Αυτό συμβαίνει διότι το αγροτεμάχιο εντάσσεται στην περιφέρεια της ενότητας, εντός της οποίας έχει ψηφιοποιηθεί και η ενότητα λαμβάνει τον χαρακτηρισμό της επικρατούσας χρήσης - κάλυψης που έχει φωτοερμηνευθεί. Για τον λόγο αυτό πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή κατά τις μεταβιβάσεις δικαιωμάτων αλλά και κατά την προσθήκη νέων τεμαχίων στις ΕΑΕ κάθε έτους, όπου πριν από οποιαδήποτε απόφαση πρέπει να ελέγχεται όχι μόνο η δυνατότητα καλλιέργειας αλλά και η περιφέρεια ενεργοποίησης δικαιωμάτων.

Η ενεργοποίηση των ανωτέρω δικαιωμάτων προβλέπει την εφαρμογή ελάχιστων γεωργικών πρακτικών, όταν το αγροτεμάχιο βρίσκεται σε παραγωγή ή όταν διατηρείται σε καλή κατάσταση. Οι προβλέψεις αυτές δεν είναι τίποτε άλλο από τις συνήθεις πρακτικές που εφαρμόζει στο χωράφι του κάθε γεωργός που αγαπά και σέβεται την εργασία του. Αυτές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

των φυσικών - περιβαλλοντικών πόρων που αξιοποιεί ο πρωτογενής τομέας ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χώρου μέσα από τον σεβασμό στο περιβάλλον και όσα αυτός προσφέρει.

Η πράσινη ενίσχυση αποτελεί το 49% περίπου της βασικής ενίσχυσης για κάθε δικαιούχο. Ανάλογα με το μέγεθος της εκμετάλλευσης ενισχύονται οι αντίστοιχες φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις ώστε η εκμετάλλευση να ρυθμίζει βέλτιστα το περιβαλλοντικό της αποτύπωμα. Αυτές αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Περιφέρειες		Αροσίμων		Βοσκοτόπων		
Κανόνας	Διαφοροποίηση Καλλιεργειών *βλ. εξαιρέσεις (1), (2)		Περιοχή Οικολογικής Εστίασης *βλ. εξαιρέσεις (3),	Διατήρηση Βοσκοτοπικού Χαρακτήρα	Βοσκότοπος εντός Natura	Αλλαγή Χρήσης Βοσκοτόπου
Περιγραφή	Τουλάχιστον δύο διαφορετικές καλλιέργειες με την κύρια έως 75% της συνολικής έκτασης.	Τουλάχιστον τρεις διαφορετικές καλλιέργειες με την κύρια έως 75% της συνολικής έκτασης και την επόμενη άνω του 5%.	5% της συνολικής αρόσιμης εκμετάλλευσης	Δεν επιτρέπεται η μεταβολή στις εκτάσεις του 2015 που ορίζονται ως μόνιμοι βοσκότοποι	Απαγορεύεται η αλλαγή χρήσης	Επιτρέπεται η αλλαγή χρήσης το πολύ στο 5% της βοσκοτοπικής έκτασης της χώρας όπως αυτή ορίστηκε το 2015
Μέγεθος Εκμετάλλευσης	Ανεξαρτήτως Μεγέθους					
	< 100 στρεμμάτων			Εξαιρέσεις: 1. Του κανόνα 75% εξαιρούνται οι εκτάσεις με αγρανάπαυση καθώς και κτηνοτροφικά φυτά (<i>Lolium</i> , κοφτολίβαδο). Αυτές μπορούν να καλύπτουν άνω του 75%. Προϋπόθεση η υπόλοιπη έκταση να μη ξεπερνά τα 300 στρέμματα. 2. Του κανόνα δύο ή τριών καλλιεργειών εξαιρούνται οι περιπτώσεις: I. Το ρύζι είναι το 100% της αρόσιμης γης. II. Η αγρανάπαυση καλύπτει άνω του 75%. III. Ο βοσκότοπος ή η αγρανάπαυση ή το ρύζι ξεπερνά το 75% της συνολικής εκμετάλλευσης. Προϋπόθεση η υπόλοιπη έκταση να μη ξεπερνά τα 300 στρέμματα. 3. Του κανόνα του 5% εξαιρούνται: I. Η αγρανάπαυση ή τα ψυχανθή ή τα αγρωστώδη ή τα ποώδη κτηνοτροφικά φυτά όταν ξεπερνούν το 75% της συνολικής εκμετάλλευσης. II. Ο μόνιμος βοσκότοπος ή / και το ρύζι ή / και τα αγρωστώδη ή τα ποώδη κτηνοτροφικά φυτά όταν ξεπερνούν το 75% της συνολικής εκμετάλλευσης. III. Το μέρος της εκμετάλλευσης που εντάσσεται στη βιολογική γεωργία.		
	> 100 και < 150 στρεμμάτων					
	> 150 και < 300 στρεμμάτων					
	> 300 στρεμμάτων					

Σε ό, τι αφορά τις συνδεδεμένες με την καλλιέργεια ενισχύσεις, αυτές μπορούν να λαμβάνονται από οποιονδήποτε παραγωγό που υποβάλει εμπρόθεσμα ΕΑΕ κατά το καλλιεργητικό έτος, ανεξαρτήτως εάν είναι δικαιούχος δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης ή όχι. Οι καλλιέργειες στις οποίες η Ελλάδα χορηγεί συνδεδεμένες ενισχύσεις για το έτος 2017 είναι: *Ρύζι, σκληρός σίτος, βιομηχανική τομάτα, πορτοκάλια χυμοποίησης, όσπρια ανθρώπινης κατανάλωσης, πρωτεϊνούχα κτηνοτροφικά ψυχανθή, σπόροι σποράς, σπαράγγια, ζαχαρότευτλα, ροδάκινα προς χυμοποίηση, κορινθιακή σταφίδα, καρποί με κέλυφος, μήλα, πρωτεϊνούχα κτηνοτροφικά σανοδοτικά ψυχανθή.*

Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις για ζώα είναι: *Θηλυκά βοοειδή, αίγες και προβατίνες, ειδική συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα της κτηνοτροφίας – Μέτρο 1 γεωργοί που εκτρέφουν βοοειδή, Μέτρο 2 γεωργοί που εκτρέφουν αιγοπρόβατα, σπρωτοτροφία.*

Για τη λήψη κάθε συνδεδεμένης ενίσχυσης ο παραγωγός ακολουθεί μια σειρά δεσμεύσεων ανά καλλιέργεια, οι οποίες περιγράφονται στις αντίστοιχες υπουργικές αποφάσεις.

Ο ΟΠΕΚΕΠΕ στο πλαίσιο της διασφάλισης της ορθότητας καταβολής των κοινοτικών ενισχύσεων, έχει διαμορφώσει μια πλειάδα επιλογών ενημέρωσης των δικαιούχων. Εκτός από τα ηλεκτρονικά - διαδικτυακά μέσα, λειτουργεί τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησης για παροχή οδηγιών και πληροφόρησης. Παράλ-

ηλα, οι υπάλληλοί του στις εγκαταστάσεις του κάθε νομού παρέχουν δια ζώσης κάθε δυνατή πληροφορία και συμβάλλουν καθ' οιονδήποτε τρόπο στην επίλυση απλών αλλά και σύνθετων ζητημάτων που καθημερινά ανακύπτουν. Η φιλοσοφία συνεργασιών που διέπει τον Οργανισμό, διαμορφώνει ένα πλαίσιο δημιουργίας ενός ευρύτερου δικτύου διάχυσης και ανταλλαγής πληροφοριών σε συνεργασία με φορείς, όπως ο ΕΛΓΟ - ΔΗΜΗΤΡΑ, ο ΕΛΓΑ κ.ά. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται πολύπλευρη σύνθεση απόψεων επί ζητημάτων του πρωτογενούς τομέα και δημιουργείται ένας γόνιμος χώρος άνηψης ολοκληρωμένων απόψεων επί του χώρου χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις, με σεβασμό στο νέο και διαφορετικό.

Όπως η φύση συνθέτει τα στοιχεία της για να μας δώσει τους πολύτιμους καρπούς της και να διαιωνίσει το ανθρώπινο είδος, έτσι και εμείς που ζούμε και δημιουργούμε καθημερινά σ' αυτή, οφείλουμε να συνθέτουμε με ομόνοια, σωφροσύνη και καλοσύνη τις σκέψεις μας με στόχο την καθολική κοινωνική ευημερία και προκοπή.

Πληροφορίες: *Ινστιτούτο Μεσογειακών & Δασικών Οικοσυστημάτων, Τέρμα Αλκμάνος, 115 28 Αθήνα, τηλ: 210 7787535, e-mail: solomou@fria.gr, alexansolomou@gmail.com*